

MÜZİKSEL İŞİTME OKUMA VE YAZMA ÖZEL ALAN BİLGİSİ YETERLİKLERİNE İLİŞKİN PERFORMANS GÖSTERGELERİ

Alper ER¹

ÖZ

Bu çalışma, “Güzel sanatlar lisesi müziksel işitme okuma ve yazma dersi öğretmenlerinin özel alan yeterlikleri” tasarısına dayanmakta olup, söz konusu tasarımın “özel alan bilgisi” ana başlığı altında yer alan öğretmen yeterliklerini, müzik eğitime ve eğitim bilimlerine ilişkin alanyazındaki ilgili çalışmaları göz önünde bulundurarak daha özel bir içerik ve kapsama sahip davranış birimlerine ayırıştıran performans göstergelerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışma sonunda, hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarının içeriklendirilmesi, öğrenme durumlarının belirlenmesinde kullanılacak ölçme araçlarının geliştirilmesi, ilgili ders öğretmenlerine yönelik olarak gerçekleştirilecek hizmet içi eğitim programlarının içeriklendirilmesi, öğretmenlerin performanslarının değerlendirilmesi ve mesleki gelişimi süreçlerinde yararlanılabilecek toplam 245 performans göstergesi yazar tarafından belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müziksel işitme okuma ve yazma eğitimi, Özel alan bilgisi yeterlikleri, Performans göstergeleri

Er, Alper. "Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Özel Alan Bilgisi Yeterliklerine İlişkin Performans Göstergeleri". *idil* 6.33 (2017): 1513-1533.

Er, A. (2017). Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Özel Alan Bilgisi Yeterliklerine İlişkin Performans Göstergeleri. *idil*, 6 (33), s.1513-1533.

---

¹Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, alperer(at)sdu.edu.tr

PERFORMANCE INDICATORS REGARDING TO SPECIAL FIELD KNOWLEDGE PROFICIENCIES IN MUSICAL LITERACY EDUCATION

ABSTRACT

This study which depends on “the proficiency of musical literacy educators in fine arts high schools in terms of their specialties” proposal, aims to determine behavioral indicators that split items under “special field knowledge proficiencies” heading to more specific components with considering related studies in literature of music education and educational sciences. In the results of working 245 behavioral indicators are determined by author those can be utilized in configuring teacher training programmes, developing scales that can be used in defining the level of knowledge, configuring in-service training programmes for related course teachers, evaluating the performance of educators and professional development of teachers.

Keywords: Musical literacy education, Special field knowledge proficiencies, Behavioral indicators

Giriş

Müzik sanatına belirli bir düzeyde yatkın olup, müziğin bir dalını kendine meslek olarak seçen bireyleri, mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumlar ile donatma amacını güden mesleki-sivil müzik eğitimi günümüzde eğitim fakültelerinin güzel sanatlar eğitimi bölümlerine bağlı müzik eğitimi ana bilim dallarında, güzel sanatlar fakültelerinin müzik eğitimi/bilimleri bölümlerinde, müzik ve sahne sanatları fakültelerinde, Türk müziği devlet konservatuvarlarında, devlet konservatuvarlarında ve güzel sanatlar liselerinin (GSL) müzik bölümlerinde, kuruma ve birime göre değişiklik gösteren düzeylerde (ilköğretim, ortaöğretim, lisans, lisansüstü) verilmektedir. Bu kurumlardan güzel sanatlar liseleri ilk olarak, Milli Eğitim Temel Kanununun 33. Maddesine dayanılarak 1989 yılında İstanbul'da açılmıştır. Süreç içerisinde yapısında birçok değişiklik yapılmasına karşın günümüzde resim ve müzik olmak üzere iki branşta eğitim veren güzel sanatlar liseleri,

... eğitim aldığı sanat dalında iyi yetişmiş, sanatçı kişiliğe sahip, alanında mesleki bilgi ve becerilerle donatılmış, kültürlü bireyler yetiştirmek ve bu bireyleri öncelikle, eğitim aldığı sanat alanının devamı niteliğinde olan bir yükseköğretim kurumuna hazırlamak gibi önemli görevleri üstlenmiştir (Albuz, 1996: 193).

Bu kurumlara öğrenci alımı, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'nün belirlediği esaslara göre özel yetenek sınavıyla yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2015-2016 örgün eğitim istatistikleri raporuna göre bu okullarda toplam 13206 öğrenci öğrenim görmektedir (MEB, 2016: 123). Güzel sanatlar liselerinde görev yapacak öğretmenlerin seçimi ise, 17.04.2015 tarihli "Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği"nde yer alan hükümler uyarınca yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2015-2016 örgün eğitim istatistikleri raporuna göre, güzel sanatlar liselerinde toplam 1949 öğretmen görev yapmaktadır (MEB, 2016: 123).

Müziksel İşitme Okuma ve Yazma

Temel ifade aracı ses olup yalnızca işitme duyusuna yönelen müzik sanatının, sesin fiziksel özelliklerinden kaynaklanıp çeşitlenen oldukça geniş ifade olanak ve yöntemleri ile kendine özgü bir dili, bu dilin de yine kendine özgü öğeleri, kuralları ve terminolojisi mevcuttur. Dolayısıyla müzik sanatında, oldukça soyut olan iletinin hem besteci (yaratıcı/birinci düzey kodlayıcı), hem icracı (birinci düzey kod çözücü/ilk alıcı/ikinci düzey kodlayıcı/iletilici) hem de dinleyici (ikinci düzey kod çözücü/nihai alıcı) tarafından tasavvur edilmesi ve kavranması oldukça güç ve deneyim bağımlı yani öznelidir. Standart bir dinleyici için olmasa da, müziği bir çalışma alanı olarak seçen kimseler için müzik dilinin mesleğin gerektirdiği içerik ve kapsamda tanınması, bu dilin kullanımına ilişkin bilgi ve becerilerin edinilmesi bir zorunluluktur. Bu

zorunluluğun bir gereği olarak mesleki müzik eğitimi veren kurumların programlarında yer alan müziksel işitme okuma ve yazma (MİOY) dersi öğrencilere, müziğe ilişkin kuramsal bilgiler kazandırmanın yanı sıra onlara müziksel işitme, müziksel okuma, müziksel belleme, müziksel yazma, müziksel düşünme, müziksel yaratma, müziksel çözümlenme, müziksel değerlendirme becerisi kazandırmayı amaçlar (Aydoğan, 1998: 20). Bu ders, "...uygulamalı (çalgı, koro, orkestra vs.) derslerin tümünün, teorik derslerin ise (armoni, kontrapunkt, müzik biçimleri vs.) bir çoğunun ön koşuludur. Bu alanda gecikmiş bir başarı, diğer alanlardaki eğitimin hızını kesmekte ve onların da başarısını engellemektedir" (Sevgi' den aktaran Albuz, 1996: 24). Nart'a (2010: 2) göre,

...işitsel farkındalığı yeterince gelişmemiş ve gerekli kuramsal bilgiyi edinmemiş öğrenciler, müzik alan derslerinde istenen başarıya ulaşmada zorlanırlar. Bu nedenle, mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda müzik kuramları ve MİOY eğitiminin çok ayrı ve önemli bir yeri vardır.

Tüm bu yönleriyle, bazı kurumların programlarında farklı bir adla fakat büyük ölçüde benzer bir içerikle yer verilen müziksel işitme okuma ve yazma dersi, mesleki müzik eğitiminin temel alan dersi konumundadır.

Öğretmenlik Mesleği ve Değişen Roller

Toplumun her alandaki (kültürel, felsefî, siyasi, iktisadi vb) durum, ihtiyaç ve hedeflerine göre, biyolojik varlığını aşan bir insan yaratma süreci olan eğitim, tarihsel akış içerisinde yönelik olduğu toplumsal sınıfa, gerçekleştiren kimselerin özelliklerine, gerçekleştiği ortama, amacına, içeriğine, kapsamına ve süresine göre farklı özellikler gösteregelmiştir. Yüzyıllar boyu hemen her yönüyle din ekseninde yürütülen, aydınlanma çağından başlayarak ise aklı ön plana alan eğitim olgusu günümüzde, toplumun her bireyi için herşeyden önce bir hak, gereklilik ve ihtiyaçtır. Günümüz anlayışıyla belli bir düzeyde ve belli asgari standartlar sağlanmaya çalışılarak toplumun her bireyine ulaşan, tabana yayılan yapısıyla eğitim, "...belli bir yaştan başlayarak, genellikle okul ortamında, planlı ve sistemli yani formal olarak yaşamın bir dönemi boyunca; bireyin dünyaya gelişi ile başlayıp, doğal çevrenin etkisi ve yönlendirmesi yolu ile hemen hemen gelişigüzel bir şekilde yani informal olarak ise ömür boyu devam eden bir süreçtir" (Er, 2017: 2). Bu süreçte her bireyin, yaşamı boyunca hem çevresi tarafından "eğitilen", hem de çevresini ve kendisini "eğiten" kişi rollerini üstlendiği söylenebilir. Burada söz edilen ve çoğu kimse tarafından amatörce yapılan "eğitme" işi aslen ve profesyonel olarak ise, genellikle formal eğitim süreçlerinde ve bu işi meslek edinmiş kişilerce icra edilmektedir.

İnsanlığın yaşadığı toplumsal değişim evreleri, öğretmenliğin meslek olarak ortaya çıkmasına, öğretmenlik mesleğinin kapsam ve işlevlerinin farklılaşmasına yol açmıştır. İnsanlığın ilk dönemlerinde eğitim

denilince, aile akla geliyordu. Ailenin çocuklarına kazandıramadığı davranışları, yakın çevredeki bireyler kazandırabiliyordu. Bunu, usta-çırak ilişkisi biçimindeki öğretim yaklaşımı izledi. Daha sonraki süreçte ise, öğretmenlik meslek olarak, toplumsal yaşamdaki yerini aldı (Kıncal, 2009: 223).

Toplumsal faaliyetin her alandaki birikimini aktarıcı, geliştirici ve dönüştürücü yapısıyla eğitim,

...ana çizgileriyle üç temel öğeden oluşmaktadır. Bunlar öğrenci, öğretim programı ve öğretmendir. Eğer bu üç öge uzlaştırılmaz ve kaynaştırılmazsa, başka bir deyişle organik bir bütün haline getirilemezse eğitim, kendisinden bekleneni veremez, doyurucu olamaz. Eğitimde verimlilik gerçekleştirilemez (Yılman, 2006: 8).

“Öğretmen, tıpkı bir cümlenin öznesi gibi eğitimin en temel ögesidir ve eğitim, öğretmenle başlar; tıpkı cümlenin özne ile başlaması gibi” (Cüceloğlu vd. 2013: 20). Eğitim sisteminin en önemli işgöreni olarak öğretmen,

...öğrencilerinin yaşama biçimini yönlendiren; onların kendilerine ve topluma karşı tutumlarını şekillendiren; iletişim, araştırma ve yaratıcılık becerilerinin gelişimini etkileyen en etkin ve sorumlu kişidir. Bir başka anlatımla ulusal birliği, insan ve yurt sevgisini aşılama sorumluluğu ile bile, öğretmen bir ülkenin varlık nedenidir (Ataunal, 2003: 58-59).

Yaklaşık olarak yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren görülmedik bir ivme kazanan bilim ve teknolojiadaki gelişime paralel olarak toplum, mesleğinde uzmanlaşmış/nitelikli insan kaynağına ihtiyaç duymaktadır. Tüm çalışma alanlarındaki gelişim ve değişim, doğal olarak eğitim sisteminin ve öğretmenin de ilgili üst yapılar içerisindeki yerini ve işlevini de değiştirmektedir. Bu durumu Alkan (2000: 196)

...günümüzde meslek yapılarında bir değişim ve gelişim, bilimselleşme ve profesyonelleşme, kademeleşme ve uzmanlaşma söz konusudur; çünkü bugün bilgi toplumu çağında gerek insan tipine, gerekse toplumsal yapılaşmaya etkili ve sağlıklı bir gelişim kazandırmak gerekmektedir

ifadeleriyle ortaya koymaktadır. Bu gerekliliğin bir yansıması olarak, tüm işgörenleriyle birlikte eğitim sistemi ve öğretmenlik mesleği de değişime açık ve profesyonelleşmeye odaklanan bir yapı kazanmak durumundadır. “Eğitimin bir toplumsal kurum olarak kendinden bekleneni gerçekleştirebilmesi...başta öğretmen olmak üzere, tüm bir sistemin söz konusu değişime açık olmasını gerektirmektedir” (Kıncal, 2009: 34).

Öğretmenlik mesleği standartlarının/yeterliklerinin belirlenmesi

Standart, bir iş, ürün veya hizmetin, yönelik olduğu işi belli normlara göre yerine getirebilme durumuna veya ölçütlerine işaret eder. İlgili ulusal alanyazına bakıldığında ise, aynı anlamı karşılamak amacıyla, öğretmenlik mesleğiyle ilgili olarak “yeterlik” ifadesinin kullanılageldiği görülmektedir. “Yeterlik, bir işi asgari düzeyde yerine getirebilmek için gerekli olan bilgi, beceri veya tutumları; yeterli olma ise, bu bilgi, beceri veya tutumlara sahip olma durumunu ifade eder” (Er, 2017: 23). “Her iş ya da mesleğin kendisine özgü kuralları, yeterlikleri, özellikleri vardır. Bunları da belirleyen en önemli faktör, işin ya da mesleğin gereği olan rollerdir” (Ada vd. 2013:191).

Değişen işlev ve rollere paralel olarak, eğitimde kaliteyi artırıp mevcut ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte meslek adamları yetiştirmek amacıyla, öğretmen yeterliklerinin belirlenmesinin önem ve gerekliliğini Vural (2004: 69) “Bilişim çağı eşliğinde öğretmenlerin yeni bilgi ve beceriler edinmeleri, bir dizi yeni yeterlilikler ve bazı beceriler kazanmaları, tüm öğretmenlerin değişen işlevlerini ve yeni rollerini benimsemeleri ve bunları uygulamaya geçirmeleri beklenmektedir”; Yılman (2006: 29) “...öğretim programları, okul yapıları, kitaplar, ders araç ve gereçleri ne kadar uygun olursa olsun, sınıftaki öğretmenler, mesleğin gerektirdiği özelliklere tam anlamıyla sahip değillerse sistem işlemez, iflas eder”; Kıncal (2009: 28) ise

Günümüzde, öğretmenin tartışma götürmeyen en temel fonksiyonu, öğrencilere rehberlik ederek ve onları her zaman etkin kılarak, davranış değişikliği oluşturmalarını sağlamaktır. Bu açıdan bakıldığında, öğretmenin, çağın gereklerine cevap verecek nitelikte, çok yönlü...yetişmesi gerekmektedir

ifadeleriyle dile getirmişlerdir. Yeterli öğretmenin nitelikleriyle ilgili düşüncelerini Ataunal (2003: 59) “...öğretmenlik, meslekî yeterlilik ve uzmanlık gerektirir. Meslekî yeterlilik ve uzmanlık ise, öncelikle psikoloji ve eğitim alanlarında üst düzeyde bir bilgi birikimi, deneyim ve beceriye dayanır” şeklinde ortaya koymuştur. Yılman’a göre yeterli öğretmen (2006: 15)

...kendi alanında en son bilgilere sahip, bunları en etkin bir biçimde kullanabilen, komşu disiplinler hakkında yeterince bilgisi bulunan, içinde yaşadığı toplumu ve dünyayı anlayabilecek ölçüde genel kültürü olan ve daha da önemlisi eğitim ve öğretim işinin başarıyla yapılabilmesi için zorunlu yöntem, teknik, tutum ve yaklaşımları özümlemiş...

kişidir; Şeker, Deniz ve Görgen’e (2005: 240) göre ise “...konu yeterlikleri, kişilik özellikleri, öğrenmeyi öğretme becerileri, sınıf yönetimi becerileri, planlama,

değerlendirme becerileri, teknolojiyi kullanma, iletişim ve rehberlik becerileri gibi yeterliklere sahip öğretmenlerin istedik öğretmenler oldukları düşünülür”.

Ortaya konan önem ve gerekliliklerin yanında Milli Eğitim Temel Kanunu'nun yüklediği sorumluluğun bir gereği olarak öğretmen yeterliklerinin belirlenmesi amacıyla 1999 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve üniversite temsilcilerinden oluşan bir komisyon tarafından “...eğitme-öğretme yeterlikleri, genel kültür bilgi ve becerileri ve özel alan bilgi ve becerileri ana başlıklarından oluşan yeterlikler belirlenmiştir” (Seferoğlu, 2004: 40). 2002 yılında ise Avrupa Birliği desteğiyle yürütülen Temel Eğitime Destek Projesi ile ikinci bir çalışma başlatılmıştır. Geniş bir çalışma grubu ile (bakanlık personeli, öğretim elemanları, ilköğretim müfettişleri ve öğretmenler) gerçekleştirilen çalışma sonucunda 6 ana yeterlik, 31 alt yeterlik ve toplam 233 performans göstergesinden oluşan “öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri” taslağı ortaya konmuştur. Bunların dışında ulusal alanyazında, farklı branşlara yönelik olarak farklı düzey, yöntem, amaç ve kapsamda gerçekleştirilmiş çalışmalar da bulunmaktadır.

Müzik Eğitime İlişkin Ülkemizde Yapılan Bazı Yeterlik Çalışmaları

Kalyoncu (2004), müzik öğretmeni yeterlikleri için genel öğretmen yeterliklerinden yola çıkarak müzik alan bilgisi, müziksel davranış biçimleriyle aktif bir ilişki, müzik öğretimi yeterlikleri, öğretmenlik meslek bilgisi ve bireysel/kişisel özellikler olmak üzere beş alt başlık/yeterlik alanı içeren bir model önerisinde bulunmuş; mevcut müzik eğitimi lisans programında yer alan dersleri, bu model çerçevesinde incelemiş; ve programın iyileştirilmesine yönelik olarak önerilerde bulunmuştur. Yazar, “müzik teorisi ve işitme eğitimi” dersinin içeriğinin mevcut haliyle çok yoğun olduğunu, işitme eğitiminin müzik teorisi dersinden ayrı olarak ele alınıp en az dört döneme yayılması gerektiğini, programda başlı başına bir “armoni” dersinin tanımlanması gerektiğini ve “müzik tarihi” dersinin programda en az iki dönem yer alması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca yazara göre, öğretim bilgisi dersleri, müzik alanıyla ilişkilendirilmeli; seminer, proje ve lisans tezi gibi çalışmalar yeniden tartışılmalı; seçmeli dersler ile öğretmen adaylarına kendilerini, bireysel ilgi alanlarında geliştirme fırsatı sunulmalıdır.

Akbulut (2006) tarafından, müzik öğretmeni adaylarının öz yeterlik algılarının ne düzeyde olduğunu ve bu algıların sınıf düzeyine ve cinsiyete göre farklılaşma durumunun belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada veriler, öğrenci katılımını sağlama, öğretimsel stratejileri kullanma ve sınıf yönetimi olmak üzere üç alt başlık içeren öz yeterlik ölçeği ile elde edilmiştir. Dokuz Eylül, Pamukkale, Süleyman Demirel ve Muğla Üniversitesi müzik eğitimi ana bilim dallarında öğrenim görmekte olan 1. ve 4. sınıf öğrencilerinden (160 kişi) elde edilen verilerin betimsel

istatistik teknikleri ve Mann Whitney U testi ile analizi sonucunda müzik öğretmeni adaylarının öz yeterlik inançlarında öğrenim görülen sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı bir farklılığın bulunmadığı belirlenmiştir.

Düzey ve alan farkı gözetmeksizin tüm öğretmenlere yönelik olarak hazırlanan “öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri” taslağı dışında bakanlık tarafından, ilköğretim kademesi öğretmenlerine yönelik olarak, müzik de dahil on altı alan için “özel alan yeterlikleri” belirlenmiş ve 2008 yılında kullanıma sunulmuştur. Müzik alanına yönelik olarak hazırlanan taslakta kapsamı belirlenen 6 yeterlik alanı, bu alanlarda tanımlanmış toplam 32 yeterlik maddesi ve her bir yeterlik maddesi için üç farklı düzeyde tanımlanmış toplam 172 performans göstergesi yer almaktadır.

Güleryüz (2015) tarafından yapılan araştırmada müzik öğretmeni adaylarının, bakanlık tarafından belirlenen müzik öğretmenliği özel alan yeterliklerine ilişkin algı düzeylerini ve bu algıların cinsiyet, ağırlıklı genel not ortalaması ve üniversite değişkenlerine göre farklılaşma durumlarını belirlemek amaçlanmıştır. Toplam 216 öğretmen adayı ile gerçekleştirilen çalışma sonucunda müzik öğretmeni adaylarının, tüm yeterlik alanlarına ilişkin algı düzeylerinin yüksek olduğu; öğretmen adaylarının yeterlik algılarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Yeterlik algılarının genel not ortalaması değişkeni açısından, sadece “kuramsal-uygulamalı bilgi ve beceriler” boyutunda, orta ve yüksek not ortalamasına sahip öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite değişkeni açısından ise anketin genelinde, “planlama ve düzenleme”, “kuramsal-uygulamalı bilgi ve beceriler”, “müzik kültürü” ve “mesleki gelişimi sağlama” boyutlarında grup ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Yazar tarafından yapılan çalışmada (Er, 2017) ise, güzel sanatlar lisesi müziksel işitme okuma ve yazma dersi öğretmenlerinin özel alan yeterlikleri üç ana yeterlik alanı altında, etkileşim ve uzlaşma gözetilen bir süreç sonunda yine bu kurumlarda görev yapmakta olan ders öğretmenlerinin yanı sıra öğretmen adaylarını mesleğe hazırlayan başlıca hizmet öncesi eğitim kurumları olan eğitim fakültelerinin müzik eğitimi anabilim dallarında görevli ilgili öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda belirlenmiş; bu yeterliklerin, aşamalı sınıflamaya ilişkin orijinal taksonomideki yeri ve düzeyi belirlenmiş ve her bir yeterlik maddesi için, daha geniş kapsamlı ileriki çalışmalarda bir hareket noktası/ilk adım olabilecek örnek niteliğinde bazı davranışlar önerilmiştir.

“Güzel sanatlar lisesi müziksel işitme okuma ve yazma dersi öğretmenlerinin özel alan yeterlikleri” tasarısına dayanan bu çalışma ise, söz konusu çalışmanın “özel alan bilgisi” ana başlığı altında yer alan yeterlikleri (Tablo 1) derinlemesine ele alıp onları, müzik eğitimine ve eğitim bilimlerine ilişkin alanyazındaki ilgili çalışmalarını ve

birikimi de gözeterek daha özel bir içerik ve kapsama sahip davranış birimlerine ayırtıran “performans göstergeleri”nin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Tablo 1. Özel Alan Bilgisi Yeterlikleri

Yeterlikler	Taksonomik Sınıflamada İlgili Olduğu	
	Alan	Düzye
1.Müziğin ve müzik eğitiminin insan yaşamındaki yerini ve önemini açıklayabilme	Bilişsel	Kavrama
2.MİÖY eğitiminin müzik eğitimi içindeki yerini ve önemini açıklayabilme	Bilişsel	Kavrama
3.Müzik yazısını, terim ve işaretlerini doğru olarak kullanabilme	Bilişsel	Uygulama
4.Yatay ve dikey müziksel yapıları doğru olarak algılayabilme	Bilişsel	Analiz
5.İyi düzeyde müziksel okuma ve yazma yapabilme	Devinişsel	Beceri
6.Türk ve Batı müziğine ilişkin kuramsal bilgileri kavrayabilme	Bilişsel	Kavrama
7.Türk ve Batı müziğinde kullanılan çökseslendirme tekniklerini kavrayabilme	Bilişsel	Kavrama
8.Türk ve Batı müziğinde kullanılan çökseslendirme tekniklerini kullanabilme	Bilişsel	Uygulama
9.Türk ve Batı müziği tarihine ilişkin temel bilgileri kavrayabilme	Bilişsel	Kavrama
10.Türk ve Batı müziğinde kullanılan müzik biçimlerini kavrayabilme	Bilişsel	Kavrama
11.Doğru ses üretme ve şarkı söylemeye ilişkin kuralları kavrayabilme	Bilişsel	Kavrama
12.Doğru ses üretme ve şarkı söylemeye ilişkin kuralları uygulayabilme	Devinişsel	Beceri
13.İyi düzeyde piyano çalabilme	Devinişsel	Beceri
14.Türk ve Batı müzik kültürüne ait en az bir çalgı çalabilme	Devinişsel	Beceri
15.Ses ve çalgı ile iyi düzeyde deşifre yapabilme	Devinişsel	Uyum
16.Tonal ve modal ezgilere farklı çalgılar ile iyi düzeyde eşlik yapabilme	Devinişsel	Yaratma
17.Farklı müzik kültürlerine ve türlerine ilişkin temel özellikleri kavrayabilme	Bilişsel	Kavrama
18.Nota yazım programlarını kullanabilme	Bilişsel	Uygulama

(Er, 2017: 95)

Performans Göstergelerinin Belirlenmesi Niçin Önemli?

Hazırlanan tasarıların kullanım alanlarının ortaya konması, pratiğe dönük ilişkilendirmelerin yapılıp uygun adımların atılması önemlidir. Bakanlık tarafından yayınlanan öğretmen yeterlikleri kılavuzunda, belirlenen yeterliklerin (1) Öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesinde, (2) Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarında, (3) Öğretmenlerin hizmet içi eğitiminde, (4) Öğretmenlerin seçiminde, (5) Öğretmenlerin iş başarımlarının ve performanslarının değerlendirilmesinde ve (6) Öğretmenlerin kendilerini tanıma ve kariyer gelişimlerinde kullanılması öngörülmektedir (MEB, 2008: IX).

Öğretmenlerde bulunması gereken asgari nitelikleri belirleyerek ilgili alandaki eğitim kalitesini yükseltmek amacıyla yapılan yeterlik tasarısı geliştirme çalışmalarında kendi başına yeterlik maddelerinin belirlenip listelenmesi, belirtilen amaca ulaşmada yeterli değildir. Ortaya konan tasarılar da yer alan yeterlik maddelerinin yukarıda belirtilen alanlarda kullanılabilmesi için atılacak adımlardan ilki, tasarıda yer alan yeterliklerin, öğretmen adaylarının veya öğretmenlerin bu yeterliklere sahip olma durumu ve düzeyi hakkında bir değerlendirme yapılabilmesini sağlayacak gözlenebilir ve ölçülebilir bir takım davranış birimlerine dönüştürülmesi/ayrıştırılmasıdır.

Eğitimde hedef kavramını Şişman ve Eskicumalı (2003: 20) “...yetiştireceğimiz insanda bulunmasını istediğimiz, eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikteki özellikler...”; Fer (2011: 181), öğretim sonunda öğrenenin ulaşması beklenen nitelikler ve özellikler toplamı, yaşantı değişiklikleri olarak açıklamaktadır. Ertürk’e (1991: 24) göre ise “...yetiştirdiğimiz insanda bulunmasını uygun gördüğümüz, eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikteki istendik özelliklere hedefler diyoruz. Bu özellikler bilgiler, yetenekler, beceriler, tutumlar, ilgiler, alışkanlıklar v.b. olabilir”. Öğretmen yeterlikleri tasarılarında yer alan yeterlikler de, öğretmenlerin sahip olması gereken bilişsel, becerişsel ve duyuşsal niteliklere işaret etmekte olup bir anlamda, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim süreçleri sonunda ulaşılması beklenen hedeflerdir. Ancak, öğrenenlerin ulaşacakları bilişsel, becerişsel ve duyuşsal hedeflerin ortaya konması, öğrenme durumlarını ve öğretim sürecinin etkililiğini belirleyip değerlendirmede yeterli değildir. “Hedeflerin kazanılıp kazanılmadığını öğrencilerin gösterecekleri bazı davranışlar ile anlarız. Bu davranışları sına ma durumlarıyla gözleriz” (Tan, 2006: 38). Yani öğrenenlerin belirlenen hedeflere ulaşma durumu ancak, gösterdikleri davranışlar ile belirlenebilir. Ulaşılması beklenen her bir hedef için belirlenmesi gereken davranışlar, “...gözlenebilir ve şu ya da bu biçimde ölçülebilir olmalıdır. Eğer bir davranış ölçülebilir nitelikte değilse, o davranışı geliştirmek için yaptıracağımız faaliyetlerin sonuç verip vermeyeceğini anlamanın,

yani denencelerimizi yoklamanın yolu yoktur” (Ertürk, 1991: 57). Buradan hareketle, tasarıda yer alan güzel sanatlar lisesi müziksel işitme okuma ve yazma dersi öğretmenlerinin özel alan bilgisi yeterliklerine öğretmen adayları veya mevcut öğretmenlerin sahip olma durumu ancak bu yeterliklere ilişkin davranışların/performans göstergelerinin belirlenmesi vasıtasıyla saptanabilir.

Tasarıda Yer Alan Yeterlik Maddeleri İçin Performans Göstergelerinin Tanımlanması

İlgili alanyazına dayanarak ortaya konan gereklilikten hareketle, söz konusu yeterlik maddelerine ilişkin performans göstergeleri şöyle sıralanabilir:

Yeterlik No 1. Müziğin ve müzik eğitiminin insan yaşamundaki yerini ve önemini açıklayabilme: (1.1) Bir sanat dalı olarak müziği tanımlar; (1.2) Müzik sanatının kökenine ve doğuşuna ilişkin başlıca görüşleri söyler/yazar; (1.3) Müzik sanatının kökenine ve doğuşuna ilişkin başlıca görüşleri yorumlar; (1.4) Müzik sanatının insan hayatındaki psikolojik, toplumsal ve kültürel işlevlerini kendi cümleleriyle açıklar; (1.5) Müzik eğitimi kavramını tanımlar; (1.6) Müzik eğitimi sınıflandırır; (1.7) Müzik eğitiminin üç ana türünü kendi cümleleriyle açıklar; (1.8) Müzik eğitiminin üç ana türü arasındaki ilişkiyi açıklar; (1.9) Müzik eğitiminin üç ana türünün toplumsal önem ve işlevini kendi cümleleriyle açıklar.

Yeterlik No 2. MİOY eğitiminin müzik eğitimi içindeki yerini ve önemini açıklayabilme: (2.1) MİOY eğitiminin temel çalışma alanlarını sıralar; (2.2) MİOY eğitiminin temel çalışma alanlarını açıklar; (2.3) MİOY eğitiminin temel çalışma alanları arasındaki ilişkiyi yorumlar; (2.4) MİOY eğitiminin müzik eğitimi içerisindeki önem ve işlevini kendi cümleleriyle açıklar; (2.5) MİOY eğitiminin, diğer müziksel çalışma alanlarıyla olan ilişkisini kendi cümleleriyle açıklar.

Yeterlik No 3. Müzik yazısını, terim ve işaretlerini doğru olarak kullanabilme: (3.1) Müzik yazısının kökenine ve doğuşuna ilişkin düşüncelerini söyler/yazar; (3.2) Müzik yazısının işlevini kendi cümleleriyle açıklar; (3.3) Tarihsel süreç içerisinde Batı müziği kültüründe kullanılagelen başlıca müzik yazılarını temel özellikleriyle söyler/yazar; (3.4) Tarihsel süreç içerisinde Türk müzik kültüründe kullanılagelen müzik yazılarını temel özellikleriyle söyler/yazar; (3.5) Müzik yazısının temel öğelerini (dizek, anahtar, ölçü çizgisi, bitiş çizgisi, tekrar işaretleri ve değiştirici işaretler) sıralar; (3.6) Müzik yazısının temel öğelerinin (dizek, anahtar, ölçü, ölçü çizgisi, bitiş çizgisi, tekrar işaretleri ve değiştirici işaretler) işlevini açıklar; (3.7) Müzik yazısının temel öğelerini (dizek, anahtar, ölçü çizgisi, bitiş çizgisi, tekrar işaretleri ve değiştirici işaretler) usulüne uygun olarak kullanır; (3.8) Temel nota ve sus değerleri ile ezgisel süsleme işaretlerinin isimlerini sıralar; (3.9) Temel nota ve sus

değerlerinin birbirlerine oranlarını açıklar; (3.10) Temel nota ve sus değerleri ile ezgisel süsleme işaretlerinin birbirlerine oranlarını örneklendirir; (3.11) Temel nota ve sus değerleri ile ezgisel süsleme işaretlerini usulüne uygun olarak kullanır; (3.12) Müzikte ölçek (ölçü rakamları) kavramını tanımlar; (3.13) Müzik yazısında kullanılan ölçekleri (ölçü rakamlarını) sınıflandırır; (3.14) Müzik yazısında kullanılan ölçeklerin (ölçü rakamlarının) özelliklerini açıklar; (3.15) Müzik yazısında kullanılan ölçekleri (ölçü rakamlarını) usulüne uygun olarak kullanır; (3.16) Tempoya ilişkin başlıca terimlerin ve değiştirici işaretlerin isimlerini sıralar; (3.17) Tempoya ilişkin başlıca terimleri ve değiştirici işaretleri açıklar; (3.18) Tempoya ilişkin başlıca terimleri ve değiştirici işaretleri usulüne uygun olarak kullanır; (3.19) Gürlüğe ilişkin başlıca terimlerin ve değiştirici işaretlerin isimlerini sıralar; (3.20) Gürlüğe ilişkin başlıca terimleri ve değiştirici işaretleri açıklar; (3.21) Gürlüğe ilişkin başlıca terimleri ve değiştirici işaretleri usulüne uygun olarak kullanır; (3.22) Müziksel ifadelendirişe/seslendirime ilişkin başlıca terim ve işaretleri (legato ve non-legato seslendirim) söyler/yazar; (3.23) Müziksel ifadelendirişe/seslendirime ilişkin başlıca terim ve işaretleri (legato ve non-legato seslendirim) örneklendirir; (3.24) Müziksel ifadelendirişe/seslendirime ilişkin başlıca terim ve işaretleri (legato ve non-legato seslendirim) usulüne uygun olarak kullanır.

Yeterlik No 4. Yatay ve dikey müziksel yapıları doğru olarak algılayabilme:

(4.1) Duyurulan basit, bileşik veya aksak ölçeklerdeki tartımsal yapıları tanımlar/yineler; (4.2) Duyurulan basit, bileşik veya aksak ölçeklerdeki tartımsal yapıların istenen bir bölümünü tanımlar/yineler; (4.3) Basit, bileşik veya aksak ölçeklerdeki tartımsal yapılarda ikinci duyuruluşta meydana gelen farklılaşmaları saptar; (4.4) Duyurulan basit, bileşik veya aksak ölçeklerdeki tonal veya modal özellikli yatay müziksel yapıları tanımlar/yineler; (4.5) Duyurulan basit, bileşik veya aksak ölçeklerdeki tonal veya modal özellikli yatay müziksel yapıların istenen bir bölümünü tanımlar/yineler; (4.6) Basit, bileşik veya aksak ölçeklerdeki tonal veya modal özellikli yatay müziksel yapılarda ikinci duyuruluşta meydana gelen farklılaşmaları saptar; (4.7) Duyurulan iki, üç ve dört sesli dikey müziksel yapıları istenen sırayla tanımlar/yineler; (4.8) Duyurulan iki, üç ve dört sesli dikey müziksel yapıların istenen bir bölümünü tanımlar/yineler; (4.9) İki, üç ve dört sesli dikey müziksel yapılarda ikinci duyuruluşta meydana gelen farklılaşmaları saptar.

Yeterlik No 5. İyi düzeyde müziksel okuma ve yazma yapabilme: (5.1)

Seslendireceęi basit, bileşik veya aksak ölçeklerdeki tartımsal yapıların özelliklerinin farkına varır; (5.2) Basit, bileşik ve aksak ölçeklerdeki tartımsal yapıları vokal olarak seslendirmek üzere bedensel ve zihinsel olarak hazırlanır; (5.3) Basit, bileşik ve aksak ölçeklerdeki tartımsal yapıları akıcı bir şekilde vokal olarak seslendirir; (5.4) Basit, bileşik veya aksak ölçeklerdeki tonal (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) veya modal (hüseyini, kürdi, nikriz, hicaz,

hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcığar ve rast) yatay müziksel yapıların özelliklerinin farkına varır; (5.5) Basit, bileşik veya aksak ölçeklerdeki tonal (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) veya modal (hüseyini, kürdi, nikriz, hicaz, hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcığar ve rast) özellikli yatay müziksel yapıları vokal olarak seslendirmek üzere zihinsel ve bedensel olarak hazırlanır; (5.6) Basit, bileşik veya aksak ölçeklerdeki tonal (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) veya modal (hüseyini, kürdi, nikriz, hicaz, hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcığar ve rast) özellikli yatay müziksel yapıları akıcı bir şekilde vokal olarak seslendirir; (5.7) Duyurulan basit, bileşik veya aksak ölçeklerdeki tartımsal yapıların özelliklerini belirler; (5.8) Duyurulan basit, bileşik veya aksak ölçeklerdeki tartımsal yapıları müziksel yazı diline çevirir; (5.9) Duyurulan basit, bileşik veya aksak ölçeklerdeki tonal (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) veya modal (hüseyini, kürdi, nikriz, hicaz, hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcığar ve rast) yatay müziksel yapıların özelliklerini belirler; (5.10) Duyurulan basit, bileşik veya aksak ölçeklerdeki tonal (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) veya modal (hüseyini, kürdi, nikriz, hicaz, hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcığar ve rast) özellikli yatay müziksel yapıları müziksel yazı diline çevirir; (5.11) Duyurulan iki, üç ve dört sesli dikey müziksel yapıları müziksel yazı diline çevirir.

Yeterlik No 6. Türk ve Batı müziğine ilişkin kuramsal bilgileri kavrayabilme:

(6.1) Türk müziği ses sisteminin genel özelliklerini söyler/yazar; (6.2) Batı müziği ses sisteminin genel özelliklerini söyler/yazar; (6.3) Türk ve Batı müziği ses sistemlerinin farklılıklarını açıklar; (6.4) Müzikte aralık kavramını tanımlar; (6.5) Oluşumlarına göre aralıkları sınıflandırır; (6.6) Uyumsal ve işlevsel özelliklerine göre aralıkları sınıflandırır; (6.7) Uyumsal ve işlevsel özelliklerine göre aralıkların özelliklerini açıklar; (6.8) İstenen özellikleriyle aralıkları örneklendirir; (6.9) Türk müziğinde kullanılan ikili aralıkları ve sembollerini söyler/yazar; (6.10) Türk müziğinde kullanılan ikili aralıkların ve sembollerinin kullanımını örneklendirir; (6.11) Batı müziğinde kullanılan ikili aralıkları ve sembollerini söyler/yazar; (6.12) Batı müziğinde kullanılan ikili aralıkların ve sembollerin kullanımını örneklendirir; (6.13) Makam kavramını (donanım, durak, seyir, güçlü, asma karar, yeden) tanımlar; (6.14) Türk müziği makamlarını sınıflandırır; (6.15) Basit, bileşik ve şed makamların genel özelliklerini açıklar; (6.16) Tonalite kavramını (donanım, eksen, altçeken, üstçeken, yeden) tanımlar; (6.17) Makam ve tonalite kavramlarının benzerlik ve farklılıklarını belirler; (6.18) Müzikte dizi kavramını tanımlar; (6.19) Dizileri içerdikleri seslerin sayısına ve bu seslerin birbirleri ile olan ilişkisine göre sınıflandırır; (6.20) Türk müziğinde dizi oluşturmaya yarayan dörtlü ve beşlileri isimleriyle sıralar; (6.21) Türk müziğinde dizi oluşturmaya yarayan dörtlü ve beşlilerin yapısal özelliklerini açıklar;

(6.22) Batı müziğinde kullanılan temel yedi sesli dizileri söyler/yazar; (6.23) Majör ve minör dizilerin oluşumlarını açıklar; (6.24) Müzikte ölçek/tartı kavramını tanımlar; (6.25) Türk müziğinde kullanılan ölçekleri isimleriyle sıralar; (6.26) Türk müziğinde kullanılan ölçekleri sınıflandırır; (6.27) Türk müziğinde kullanılan ölçekleri ve başlıca düzümlerini kuvvetli ve zayıf vuruşları ile açıklar; (6.28) Batı müziğinde kullanılan ölçekleri isimleriyle sıralar; (6.29) Batı müziğinde kullanılan ölçekleri sınıflandırır; (6.30) Batı müziğinde kullanılan ölçekleri ve başlıca düzümlerini kuvvetli ve zayıf vuruşları ile açıklar.

Yeterlik No 7. Türk ve Batı müziğinde kullanılan çokseslendirme tekniklerini kavrayabilme: (7.1) Müzikte tekselelilik ve çokselelilik kavramlarını tanımlar; (7.2) Tekseleli ve çokseleli müziklere örnekler verir; (7.3) Müzikte çokseleliliğin kökenini ve ortaya çıkışını özetler; (7.4) Çokseleli müziğin toplumsal işlevlerine yönelik yorumlar yapar; (7.5) Müzikte çokselelilik olgusunu, seslerin niteliğine, sayısına ve bir araya getiriliş yöntemine göre sınıflandırır; (7.6) Türk müziğinde kullanılan yatay çokseslendirme tekniklerine ilişkin temel ilkeleri açıklar; (7.7) Batı müziğinde kullanılan yatay çokseslendirme tekniklerine ilişkin temel ilkeleri açıklar; (7.8) Türk ve Batı müziğinde kullanılan yatay çokseslendirme teknikleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler; (7.9) Müzikte akor kavramını tanımlar; (7.10) Akorları içerdikleri seslerin sayısına, bu seslerin birbirleriyle olan aralıksal ilişkilerine, uyumsal ve işlevsel özelliklerine göre sınıflandırır; (7.11) Müzikte fonksiyon kavramını tanımlar; (7.12) Tonal veya modal özellikli bir ezgiyi çokseslendirmede fonksiyonların kullanım ilkelerini açıklar; (7.13) Türk müziğinde kullanılan dikey çokseslendirme tekniklerine ilişkin temel ilkeleri açıklar; (7.14) Batı müziğinde kullanılan dikey çokseslendirme tekniklerine ilişkin temel ilkeleri açıklar; (7.15) Türk ve Batı müziğinde kullanılan dikey çokseslendirme teknikleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler.

Yeterlik No 8. Türk ve Batı müziğinde kullanılan çokseslendirme tekniklerini kullanabilme: (8.1) Verilen bir modal ezgiyi (hüseyini, kürdi, nikriz, hicaz, hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcığar ve rast) Türk müziğinde kullanılan yatay çokseslendirme tekniklerine ilişkin ilkelerden yararlanarak çokseslendirir; (8.2) Verilen bir tonal ezgiyi (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) Batı müziğinde kullanılan yatay çokseslendirme tekniklerine ilişkin ilkelerden yararlanarak çokseslendirir; (8.3) Verilen bir modal dizinin (hüseyini, kürdi, nikriz, hicaz, hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcığar ve rast) fonksiyonlarını ve bu fonksiyonlara ait akorları benimsemiş armonik yaklaşımı göz önünde bulundurarak yazar/sıralar; (8.4) Verilen bir modal ezgiyi (hüseyini, kürdi, nikriz, hicaz, hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcığar ve rast) dikey çokseslendirmede yararlanılabilecek temel fonksiyonları belirler; (8.5) Verilen bir modal ezgiyi (hüseyini, kürdi, nikriz, hicaz, hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcığar ve rast) dikey

çokseslendirmede yararlanılabilecek temel fonksiyonları usulüne uygun olarak bir araya getirir; (8.6) Verilen bir modal ezgiyi (hüseyini, kürdi, nıkrız, hicaz, hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcıgar ve rast) dikey olarak çokseslendirir; (8.7) Verilen bir tonal dizinin (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) fonksiyonlarını ve bu fonksiyonlara ait akorları belirlenen armonik yaklaşımı göz önünde bulundurarak yazar/sıralar; (8.8) Verilen bir tonal ezgiyi (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) dikey çokseslendirmede yararlanılabilecek temel fonksiyonları belirler; (8.9) Verilen bir tonal ezgiyi (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) dikey çokseslendirmede yararlanılabilecek temel fonksiyonları usulüne uygun olarak bir araya getirir; (8.10) Verilen bir tonal ezgiyi (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) dikey olarak çokseslendirir.

Yeterlik No 9. Türk ve Batı müziği tarihine ilişkin temel bilgileri kavrayabilme: (9.1) İslamiyet öncesi Türk müzik kültürünün genel özelliklerini açıklar; (9.2) İslamiyet öncesi Türk kültüründe müziğin toplumsal işlevlerini açıklar; (9.3) İslamiyet öncesi Türk askeri müzik kültürünün genel özelliklerini açıklar; (9.4) İslamiyet öncesi Türk kültüründe askeri müziğin toplumsal işlevlerini açıklar; (9.5) İslamiyetin kabulünün Türk sivil ve askeri müzik kültürüne olan etkilerini genel hatlarıyla açıklar; (9.6) Osmanlı öncesi dönemdeki belli başlı müzik adamlarını, ortaya koydukları eserleri ve Türk müzik kültürüne olan katkılarını açıklar; (9.10) Osmanlı öncesi dönemde dinsel nitelikli Türk müzik kültürünün genel özelliklerini açıklar; (9.11) Osmanlı döneminde sivil, askeri ve dinsel müzik eğitimi veren başlıca kurumları tanıır; (9.12) Osmanlı dönemi klasik Türk müziğinin genel özelliklerini açıklar; (9.13) Osmanlı dönemi klasik Türk müziğine katkı sağlayan müzik adamlarını ve ortaya koydukları eserleri tanıır; (9.14) Osmanlı dönemi Türk askeri müziğinin genel özelliklerini ve toplumsal işlevlerini açıklar; (9.15) Osmanlı dönemi dinsel nitelikli Türk müzik kültürünün genel özelliklerini açıklar; (9.16) Osmanlı döneminde Türk halk müziği kültürünün genel özelliklerini açıklar; (9.17) Osmanlı dönemi klasik Türk müziği ile Türk halk müziğinin benzerlik ve farklılıklarını açıklar; (9.18) Cumhuriyet döneminde sivil ve askeri müzik eğitimi veren başlıca kurumları tanıır; (9.19) Cumhuriyet dönemi ideolojisinin Türk müzik kültürüne yansımalarını açıklar; (9.20) Cumhuriyet dönemindeki belli başlı müzik adamlarını, ortaya koydukları eserleri ve Türk müzik kültürüne olan katkılarını açıklar; (9.21) İlkçağ Batı müzik kültürünün genel özelliklerini ve müziğin bu dönemdeki işlevlerini açıklar; (9.22) İlkçağ'daki müzik adamlarını, ortaya konan çalışmaları ve Batı müzik kültüründe meydana gelen değişimi genel hatlarıyla açıklar; (9.23) Ortaçağ Batı müzik kültürünün genel özelliklerini ve müziğin bu dönemdeki işlevini açıklar; (9.24) Ortaçağ'daki müzik adamlarını, ortaya konan çalışmaları ve Batı müzik kültüründe

meydana gelen değişimi genel hatlarıyla açıklar; (9.25) Rönesans dönemi Batı müzik kültürünün genel özelliklerini ve müziğin bu dönemdeki işlevlerini açıklar; (9.26) Rönesans dönemindeki müzik adamlarını, ortaya konan çalışmaları ve Batı müzik kültüründe meydana gelen değişimi genel hatlarıyla açıklar; (9.27) Barok dönem Batı müzik kültürünün genel özelliklerini ve müziğin bu dönemdeki işlevlerini açıklar; (9.28) Barok dönemdeki müzik adamlarını, ortaya konan çalışmaları ve Batı müzik kültüründe meydana gelen değişimi genel hatlarıyla açıklar; (9.29) Klasik dönemde Batı müzik kültürünün genel özelliklerini ve müziğin bu dönemdeki işlevlerini açıklar; (9.30) Klasik dönemdeki müzik adamlarını, ortaya konan çalışmaları ve Batı müzik kültüründe meydana gelen değişimi genel hatlarıyla açıklar; (9.31) Romantik dönem Batı müzik kültürünün genel özelliklerini ve müziğin bu dönemdeki işlevlerini açıklar; (9.32) Romantik dönem müzik adamlarını, ortaya konan çalışmaları ve Batı müzik kültüründe meydana gelen değişimi genel hatlarıyla açıklar; (9.33) Romantik dönemden sonra ortaya çıkan belli başlı sanat akımlarını, bu akımların müzik sanatındaki temsilcilerini, ortaya konan çalışmaları ve Batı müzik kültüründe meydana gelen değişimi genel hatlarıyla açıklar.

Yeterlik No 10. Türk ve Batı müziğinde kullanılan müzik biçimlerini kavrayabilme: (10.1) Müzik sanatındaki biçimsel temel yapıları isimleriyle sıralar; (10.2) Müzik sanatındaki biçimsel temel yapıların özelliklerini açıklar; (10.3) Müzik sanatında biçimsel temel yapıların birbirleriyle olan ilişkisini, benzerlik ve farklılıklarını açıklar; (10.4) Şarkı formlarını isimleriyle sıralar; (10.5) Şarkı formlarını sınıflandırır; (10.6) Şarkı formlarının yapısal özelliklerini açıklar; (10.7) Şarkı formlarında görülebilen farklı dönemsel yapılanmaları açıklar; (10.8) Şarkı formunun kullanım alanlarını sıralar; (10.9) Şarkı formundaki belli başlı türlerin karakteristik özelliklerini açıklar; (10.10) Rondo formunun yapısal özelliklerini açıklar; (10.11) Rondo formunun kökenini ve tarihsel gelişimini genel hatlarıyla açıklar; (10.12) Rondo formunda görülebilen farklı dönemsel yapılanmaları açıklar; (10.13) Rondo formunun kullanım alanlarını açıklar; (10.14) Sonat formunun yapısal özelliklerini açıklar; (10.15) Sonat formunun kökenini ve tarihsel gelişimini genel hatlarıyla açıklar; (10.16) Sonat formunda görülebilen farklı yapılanmaları açıklar; (10.17) Sonat formunun kullanım alanlarını açıklar; (10.18) Türk müzik kültüründeki çalgısal müzik biçimlerini isimleriyle sıralar; (10.19) Türk müzik kültüründeki çalgısal müzik biçimlerinin temel özelliklerini, birbirleriyle olan benzerlik ve farklılıklarını açıklar; (10.20) Türk müzik kültüründeki sözlü müzik biçimlerini isimleriyle sıralar; (10.21) Türk müzik kültüründeki sözlü müzik biçimlerinin temel özelliklerini, birbirleriyle olan benzerlik ve farklılıklarını açıklar.

Yeterlik No 11. Doğru ses üretme ve şarkı söylemeye ilişkin kuralları kavrayabilme: (11.1) Sesin oluşumunda rol oynayan mekanizmaları isimleriyle sıralar; (11.2) Sesin oluşumunda rol oynayan mekanizmaların işleyişini açıklar; (11.3)

Sesin oluşumunda rol oynayan mekanizmaların işleyişine ilişkin özgün örnekler verir; (11.4) İnsan anatomisindeki ses üretim organlarının isimlerini sıralar; (11.5) İnsan anatomisindeki ses üretim organlarının işleyişini ve birbirleriyle olan ilişkisini açıklar; (11.6) Ses sağlığını korumanın önemini ve bu konuda alınabilecek önlemleri açıklar; (11.7) Bedensel hazır bulunuşluğun doğru ve kaliteli ses üretmedeki önemini açıklar; (11.8) Doğru ve kaliteli ses üretmede nefes kontrolünün önemini açıklar; (11.9) Nefes kontrolüne ilişkin temel ilkeleri açıklar; (11.10) Doğru ve kaliteli ses üretmede sesletimin (artikülasyon) önemini açıklar; (11.11) Doğru ve kaliteli ses üretmeye ilişkin ilkelerin uygulanmaması durumunda ortaya çıkabilecek olumsuzlukları örneklendirir.

Yeterlik No 12. Doğru ses üretme ve şarkı söylemeye ilişkin kuralları uygulayabilme: (12.1) İnsan anatomisindeki ses üretim organlarının işleyişinin farkına varır; (12.2) Doğru ve kaliteli ses üretmek üzere bedensel olarak hazırlanır; (12.3) Nefes kontrolü sağlamaya yönelik egzersizleri yapar; (12.4) Nefesini kontrollü kullanmayı alışkanlık haline getirir; (12.5) Sesletimin (artikülasyon) günlük hayattaki ve ses eğitimindeki önemini farkederek; (12.6) Doğru sesletim ilkelerini uygulamak üzere hazırlanır; (12.7) Doğru sesletim ilkelerini sürekli olarak uygular; (12.8) Sesini doğru ve kaliteli ses üretme ilkelerini gözeterek kullanmayı alışkanlık haline getirir; (12.9) Belirlenen repertuvarda yer alan tonal ve modal yapıları eserleri usulüne uygun bir şekilde seslendirir.

Yeterlik No 13. İyi düzeyde piyano çalabilme: (13.1) Piyanoda duruş ve konumlanışın önemini açıklar; (13.2) Piyanoda yanlış duruş ve konumlanışın icra ve beden üzerindeki olası olumsuz etkilerini farkederek; (13.3) Piyanoda doğru duruş ve konumlanış ilkelerinin farkına varır; (13.4) Piyanoda doğru duruş ve konumlanış ilkelerini uygular; (13.5) Piyanoda doğru duruş ve konumlanış ilkelerine uyarak icraya hazırlanmayı alışkanlık haline getirir; (13.6) Piyanoda doğru ses üretmeye ilişkin fizyolojik ilkeleri açıklar; (13.7) Tuşe ile yanlış fiziksel temasın icra ve beden üzerindeki olası olumsuz etkilerini farkederek; (13.8) Piyanoda doğru ses üretmeye ilişkin fizyolojik ilkeleri uygular; (13.9) Piyanoda temel seslendirim tekniklerine ilişkin ilkeleri açıklar; (13.10) Temel seslendirim tekniklerini piyanoda örneklendirir; (13.11) Temel seslendirim tekniklerine ilişkin ilkeleri piyano icrasında sürekli olarak uygular; (13.12) Belirlenen repertuvarda yer alan tonal ve modal yapıları etüt ve eserleri usulüne uygun bir şekilde seslendirir.

Yeterlik No 14. Türk ve Batı müzik kültürüne ait en az bir çalgı çalabilme: (14.1) İlgili duyduğu/seçtiği Türk müzik kültürüne ait çalgıda doğru duruş ve konumlanış ilkelerini farkederek; (14.2) İlgili duyduğu/seçtiği Türk müzik kültürüne ait çalgıda icra öncesinde ve esnasında doğru duruş ve konumlanış ilkelerini uygular; (14.3) İlgili duyduğu/seçtiği Türk müzik kültürüne ait çalgıda icra öncesinde ve

esnasında doğru duruş ve konumlanış ilkelerine uymayı alışkanlık haline getirir; (14.4) İlgi duyduğu/seçtiği Türk müzik kültürüne ait çalgıya has icra tekniklerini tanıır; (14.5) İlgi duyduğu/seçtiği Türk müzik kültürüne ait çalgıya has icra tekniklerini usulünce uygular; (14.6) Belirlenen repertuvarda yer alan etüt ve eserleri ilgi duyduğu/seçtiği Türk müzik kültürüne ait çalgı ile usulüne uygun olarak seslendirir; (14.7) İlgi duyduğu/seçtiği Batı müzik kültürüne ait çalgıda doğru duruş ve konumlanış ilkelerini farkedir; (14.8) İlgi duyduğu/seçtiği Batı müzik kültürüne ait çalgıda icra öncesinde ve esnasında doğru duruş ve konumlanış ilkelerini uygular; (14.9) İlgi duyduğu/seçtiği Batı müzik kültürüne ait çalgıda icra öncesinde ve esnasında doğru duruş ve konumlanış ilkelerine uymayı alışkanlık haline getirir; (14.10) İlgi duyduğu/seçtiği Batı müzik kültürüne ait çalgıya has icra tekniklerini tanıır; (14.11) İlgi duyduğu/seçtiği Batı müzik kültürüne ait çalgıya has icra tekniklerini usulünce uygular; (14.12) Belirlenen repertuvarda yer alan etüt ve eserleri ilgi duyduğu/seçtiği Batı müzik kültürüne ait çalgı ile usulüne uygun olarak seslendirir.

Yeterlik No 15. Ses ve çalgı ile iyi düzeyde deşifre yapabilme: (15.1) Müzikte deşifre seslendirim kavramını açıklar; (15.2) Belli başlı deşifre seslendirim biçimlerini sıralar; (15.3) Deşifre seslendirim becerisinin müzik eğitimindeki önemini açıklar; (15.4) Deşifre seslendirim ilkelerinin farkına varır; (15.5) Deşifre seslendirim yapmak üzere hazırlanır; (15.6) Daha önce karşılaşmadığı çeşitli tartımsal yapıları vokal ve deşifre olarak gereğince seslendirir; (15.7) Daha önce karşılaşmadığı tonal (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) ve modal (hüseyni, kürdi, nikriz, hicaz, hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcıgar ve rast) ezgileri vokal ve deşifre olarak gereğince seslendirir; (15.8) Daha önce karşılaşmadığı tonal (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) ve modal (hüseyni, kürdi, nikriz, hicaz, hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcıgar ve rast) ezgileri çalgısı ile deşifre olarak gereğince seslendirir.

Yeterlik No 16. Tonal ve modal ezgilere farklı çalgılar ile iyi düzeyde eşlik yapabilme: (16.1) Müzikte eşlik ve eşlikli seslendirim kavramlarını açıklar; (16.2) Eşliklemenin/eşlik etmenin farklı biçimlerine örnekler verir; (16.3) Eşlikli seslendirimin müzik sanatındaki yerini ve önemini açıklar; (16.4) Türk ve Batı müzik kültüründe yer etmiş eşlikli seslendirim biçimlerine örnekler verir; (16.5) Eşliklemede figür kavramının önemini ve özelliklerini açıklar; (16.6) Belli bir ölçekte kullanılabilen figürsel yapının farklı biçimlerini örneklendirir; (16.7) Tonal (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) veya modal (hüseyni, kürdi, nikriz, hicaz, hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcıgar ve rast) bir ezgiyi eşliklemede kullanılabilen armonik yaklaşımı belirler; (16.8) Belirlenen armonik yaklaşıma göre, tonal (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) veya modal (hüseyni, kürdi, nikriz, hicaz, hüzzam,

segâh, saba, nihavent, karcığar ve rast) bir ezgiyi eşiklemede kullanılabilecek fonksiyonları belirler; (16.9) Eşiklemede kullanılmak üzere belirlenen fonksiyonları, figürsel yapıyı gözeterek birbiri ardınca seslendirir; (16.10) Tonal (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) veya modal (hüseyini, kürdi, nikriz, hicaz, hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcığar ve rast) bir ezgiye, eşiklemede kullanılmak üzere belirlenen fonksiyonları ve figürsel yapıyı da gözeterek ilgi duyduğu/seçtiği Türk müzik kültürüne ait çalgı ile özgün bir biçimde eşlik eder; (16.11) Tonal (do, sol, re, la, fa, si bemol, mi bemol majör ile la, mi, si, fa diyez, re, sol ve do minör) veya modal (hüseyini, kürdi, nikriz, hicaz, hüzzam, segâh, saba, nihavent, karcığar ve rast) bir ezgiye, eşiklemede kullanılmak üzere belirlenen fonksiyonları ve figürsel yapıyı da gözeterek ilgi duyduğu/seçtiği Batı müzik kültürüne ait çalgı ile özgün bir biçimde eşlik eder.

Yeterlik No 17. Farklı müzik kültürlerine ve türlerine ilişkin temel özellikleri kavrayabilme: (17.1) Müzik kültürü kavramını tanımlar; (17.2) Toplum-müzik kültürü ilişkisini ve etkileşimini açıklar; (17.3) Müzik kültüründeki farklılaşmaların neden ve sonuçlarını yorumlar; (17.4) Başlıca müzik kültürlerinin (Yunan, Mısır, Türk, Çin vb) ses sistemi, çalgılar, müzik yazısı, müziğin üretildiği ortam ve toplum hayatındaki yeri bağlamında genel özelliklerini açıklar; (17.5) Başlıca müzik kültürlerinin (Yunan, Mısır, Türk, Çin vb) ses sistemi, çalgılar, müzik yazısı, müziğin üretildiği ortam ve toplum hayatındaki yeri bağlamında benzerlik ve farklılıklarını açıklar; (17.6) Müzikte tür kavramını tanımlar; (17.7) Müzik türlerini sınıflandırır; (17.8) Başlıca müzik türlerinin genel özelliklerini açıklar; (17.9) Başlıca müzik türlerinin benzerlik ve farklılıklarını açıklar; (17.10) Başlıca müzik türlerinde eser üretimine, arzına ve toplumsal yansımalarına yönelik yorumlar yapar.

Yeterlik No 18. Nota yazım programlarını kullanabilme: (18.1) Dijital ortamda nota yazımı için tasarlanmış başlıca programları söyler; (18.2) Dijital ortamda nota yazımı için tasarlanmış başlıca programların güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin düşüncelerini açıklar; (18.3) Dijital ortamda nota yazımının müzik eğitime olası olumlu ve olumsuz etkilerine ilişkin yorumlar yapar; (18.4) Dijital ortamda nota yazımı için tasarlanmış programların müzik eğitimindeki olası kullanım durumlarını açıklar; (18.5) Dijital ortamda nota yazımı için tasarlanmış programların en az bir tanesini, MİOY eğitimi sürecinde duyulan ihtiyaçları karşılayabilecek düzeyde kullanır.

Sonuç

“Güzel sanatlar lisesi müziksel işitme okuma ve yazma dersi öğretmenlerinin özel alan yeterlikleri” tasarısının “özel alan bilgisi” ana başlığı altında yer alan yeterlik maddelerini hareket noktası alan bu çalışmada söz konusu yeterlikler, ilgili

alanyazın da gözetilerek gözlenebilir ve ölçülebilir birtakım davranış birimlerine ayrıştırılmış ve toplam 245 performans göstergesi belirlenmiştir.

Tasarıyı destekleyip onu bir adım ileri taşıyan bu çalışma ile belirlenen performans göstergeleri, gerekli yapısal ve resmi düzenlemelerin yapılmasının ardından hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarının içeriklendirilmesinde, öğrenme durumlarının belirlenmesinde kullanılacak ölçme araçlarının geliştirilmesinde, görev yapmakta olan MİOY dersi öğretmenlerine yönelik olarak gerçekleştirilecek hizmet içi eğitim programlarının içeriklendirilmesinde, öğretmenlerin performanslarının değerlendirilmesinde ve kariyer gelişimlerinde kullanılabilir.

KAYNAKLAR

Ada, Sefer., Baysal, Z. Nurdan. *Pedagojik-Androgojik Formasyon ve Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme*. Ankara: Pegem Akademi, 2013.

Akbulut, Efe. Müzik Öğretmeni Adaylarının Mesleklerine İlişkin Öz Yeterlik İnançları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 3.2 (2006): 24-33.

Albuz, Aytekin. “AGSL Müzik Bölümlerinde Uygulanan Müziksel İşıtme-Okuma Dersinin Önemi İçeriği ve Sorunları”. *1. Ulusal Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sempozyumu*, Bursa (1996).

Alkan, Cevat. *Meslek ve öğretmenlik mesleği*. Veysel Sönmez (Ed.), Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ankara: Anı Yayıncılık, 2000.

Ataınal, Aydoğan. *Niçin ve Nasıl Bir Öğretmen?*. Ankara: Milli Eğitim Vakfı Yayınları, 2003.

Aydoğan, Salih. *Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Müziksel İşıtme Okuma Öğretimi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (1998).

Cüceloğlu, Doğan., Erdoğan, İrfan. *Öğretmen Olmak-Bir Can’a Dokunmak*. İstanbul: Final Kültür Sanat, 2013.

Er, Alper. *Güzel Sanatlar Lisesi Müziksel İşıtme Okuma ve Yazma Dersi Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterliklerine İlişkin Bir Tasarı Örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (2017).

Ertürk, Selahattin. *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Yayınları, 1991.

Fer, Seval. *Öğretim Tasarımı*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2011.

Güleryüz, Şebnem. *Müzik Öğretmeni Adaylarının Özel Alan Yeterliklerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (2015).

Kalyoncu, Nesrin. “Müzik Öğretmeni Yeterlikleri ve Güncel Müzik Öğretmenliği Lisans Programı”. *1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu*, Isparta (2004).

Kıncal, Remzi. Y. *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Nobel Yayın, 2009.

Nart, Sevan Deniz. *Deşifre Şarkı Söyleme Eğitimine Yönelik Deneysel Bir Öğretim Metodu*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (2010).

Seferoğlu, Süleyman Sadi. Öğretmen Yeterlikleri ve Mesleki Gelişim, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 58, (2004): 40-45.

Şeker, Hasan., Deniz, Sabahattin., Görgen, İzzet. Tezsiz Yüksek Lisans Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Yeterlikleri Üzerine Değerlendirmeler, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 42, (2005): 237-253.

Şişman, Aytekin., Eskicumalı, Ahmet. *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme*. İstanbul: Değişim Yayınları, 2003.

Tan, Şeref. *Öğretimi Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2006.

Vural, Birol. *Yetkin – İdeal - Vizyoner Öğretmen*. İstanbul: Hayat Yayınları, 2004.

Yılman, Mustafa. *Türkiye’de Öğretmen Eğitiminin Temelleri*. Ankara: Nobel Yayın, 2006.

İnternet Kaynakları

Milli Eğitim Bakanlığı. “Öğretmen Yeterlikleri” (2008). 15 Mayıs 2017. <http://otmg.meb.gov.tr/YetGenel.html>

Milli Eğitim Bakanlığı. “Milli Eğitim İstatistikleri” (2016). 15 Mayıs 2017. http://sgb.meb.gov.tr/meb_ys_dosyalar/2016_03/18024009_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2015_2016.pdf

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. “Ortaöğretim Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Öğretim Programları” (2016). 10 Mayıs 2017. <http://tkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72>